

Samit EU - Zapadni Balkan
Deklaracija iz Brisela, 13. decembra 2023. godine

Mi, lideri Evropske unije (EU) i njezinih država članica, uz konsultacije sa liderima Zapadnog Balkana, i u prisustvu regionalnih i međunarodnih zainteresovanih strana, danas zaključujemo sljedeće:

1. Zbog sve komplikovanijeg geostrateškog okruženja, kojim dominira **ruski agresorski rat protiv Ukrajine** i koje je ozbiljno obilježeno krizom na Bliskom istoku, evropska i globalna sigurnost su i dalje ugroženi. To okruženje pokazuje važnost jedinstva i svrhe unutar evropske porodice te strateškog partnerstva između EU i regiona Zapadnog Balkana kojima se uspostavljaju još bliže veze i bolje integrisana saradnja sa EU na osnovu djeljenih načela i vrijednosti.
2. Podsjećajući na Solunski program, kao i na deklaracije iz Sofije, Zagreba, Brda i Tirane, EU ponovo potvrđuje svoju potpunu i nedvosmislenu opredjeljenost **perspektivi članstva Zapadnog Balkana u Evropskoj uniji i poziva na ubrzanje procesa pristupanja**, na osnovu kredibilnih reformi od strane partnera, poštenih i strogih uvjeta te načela vlastitih zasluga što je u našem uzajamnom interesu. EU pozdravlja napredak koji su partneri Zapadnog Balkana napravili na svojim putevima ka EU od samita EU - Zapadni Balkan u Tirani. Budućnost Zapadnog Balkana je u našoj Uniji.

3. EU pozdravlja **odlučnost partnera Zapadnog Balkana da poštuju središnje evropske vrijednosti i principe i da se prema njima obavežu u skladu sa međunarodnim pravom.** EU takođe pozdravlja ponovo izraženu opredijeljenost partnera Zapadnog Balkana za prvenstvo demokratije, temeljna prava i vrijednosti i vladavinu prava. U skladu sa Deklaracijom iz Tirane iz decembra 2022. godine, EU ističe potrebu za trajnim i neopozivim **uspjesima reformi** u oblasti **vladavine prava**, funkcionisanja demokratskih institucija, ekonomije i reforme javne administracije. EU ističe potrebu za trajnim naporima u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, povećanoj podršci za dobro upravljanje, ljudska prava, ravnopravnost spolova i prava osoba koje pripadaju manjinama. Kredibilitet takve opredijeljenosti zavisi o smislenom sprovođenju neophodnih reformi i o solidnim rezultatima na bazi jasne i konzistentne javne komunikacije u interesu njihovih naroda. Osnaženo civilno društvo te nezavisni i pluralistični mediji sa punim poštovanjem slobode izražavanja, su ključne komponente bilo kojeg demokratskog sistema.
4. Zajednički nastup sa EU je jasan znak strateške orijentacije partnera, sada više nego ikad, u svjetlu ruskog agresorskog rata protiv Ukrajine i drugih sigurnosnih izazova. EU će nastaviti ulagati u multilateralizam i saradivati će sa partnerima na odbrani i podršci međunarodnom redu koji se zasniva na pravilima. Zajednička vizija budućnosti znači djeljene vrijednosti i uzajamne odgovornosti. Kako produbljujemo saradnju sa partnerima, tako ponovo apelujemo na njih da ostvare brz i stalan napredak ka punom usklađivanju sa **Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU (ZVSP), uključujući u pogledu restriktivnih mjera EU, i da djeluju u skladu sa time.** Pohvaljujemo one partnere Zapadnog Balkana koji već pokazuju svoju stratešku opredijeljenost svojim **potpunim usklađivanjem** sa Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU i potičemo one partnere koji se još nisu uskladili da to naprave. Naglašavamo važnost poboljšanog sprovođenja restriktivnih mjera i prevenciju njihovog zaobilaženja.

5. EU ostaje **najbliži partner, glavni investitor, trgovinski partner i najveći donator** za region. Partneri bi trebali da učine što vidljivijim izvanredni volumen i raspon te podrške i da ju odraze proaktivno u svojim **javnim debatama i komunikaciji** kako bi građani mogli cijeniti konkretne prednosti partnerstva sa EU. Partneri bi takođe trebali imati jasnu komunikaciju o svojoj opredjeljenosti za vrijednosti EU i nužne reforme.
6. EU ističe potrebu da se partneri Zapadnog Balkana opredijele za inkluzivnu **regionalnu saradnju i jačanje dobrosusjedskih odnosa**, uključujući i sa državama članicama EU. Sprovođenje bilateralnih sporazuma u dobroj vjeri i sa konkretnim rezultatima i dalje je važno, uključujući Prespanski sporazum sa Grčkom i Ugovor o prijateljstvu, dobrosusjedskim odnosima i saradnji sa Bugarskom. Još su neophodni dodatni odlučni naponi za poticanje pomirenja i regionalne stabilnosti, kao i za pronalaženje i sprovođenje definitivnih, inkluzivnih i obavezujućih rješenja za regionalne i bilateralne sporove i pitanja partnera koja imaju korijenje u ostavštini prošlosti, kao i preostale slučajeve nestalih lica i pitanja ratnih zločina, u skladu sa međunarodnim pravom i utvrđenim principima, uključujući i sa Sporazumom o pitanjima sukcesije. EU takođe poziva partnere da garantišu prava pripadnika manjina i jednak tretman za njih.
7. Nastavljamo u potpunosti podržavati napore **visokog predstavnika EU i specijalnog predstavnika EU za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana**. Od te dvije stranke očekujemo konstruktivan angažman u dobroj vjeri i u duhu kompromisa da bi se postigao brzi napredak u normalizaciji njihovih odnosa što je kritično važno za sigurnost i stabilitet cijelog regiona i da se osigura da stranke mogu napredovati na svojim evropskim putevima. Pozivamo stranke da bez daljnih odlaganja ili preduvjeta potpuno sprovedu **Sporazum o putu normalizacije i njegov Aneks o sprovođenju**, kao i sve prošle sporazume. Takođe očekujemo da stranke nastave ulagati kontinuisane napore u smirivanje napetosti u skladu sa zahtjevima EU i da se uzdrže od jednostranih i nekoordinisanih akcija koje bi mogle dovesti do daljnih napetosti i nasilja, kao i od retorike koja ne pogoduje normalizaciji odnosa.

8. Pozdravljamo uspješne sastanke **evropske političke zajednice** koji su održani 6. oktobra 2022. godine u Pragu, 1. juna 2023. godine u Kišinjevu i 5. oktobra 2023. godine u Granadi. Sastanci su pružili platformu za političku koordinaciju i dali su priliku za produbljene razmjene stavova o gorućim pitanjima koja se tiču cijelog kontinenta.

Zbližavanje partnera sa EU i napredovanje ka postepenoj integraciji

9. EU ima cilj da **približi Zapadni Balkan sebi**, pripremajući teren za pristupanje i donoseći konkretne koristi građanima Zapadnog Balkana već i tokom procesa proširenja. Za tu svrhu EU namjerava istražiti dodatne mjere u smjeru daljnjeg napretka ka **postepenoj integraciji**. EU ističe važnost punog iskorištavanja potencijala postojećih pravnih instrumenata. Nadovezujući se na revidiranu metodologiju, EU podsjeća na poziv Evropskog savjeta da se još unaprijedi postepena integracija regiona već tokom samog procesa proširenja, i to na reverzibilan način zasnovan na zaslugama.
10. U tom kontekstu nedavna Komunikacija Komisije o novom **Planu rasta** za Zapadni Balkan ima cilj da ubrza **socioekonomsku konvergenciju** između Zapadnog Balkana i EU te se u njoj ohrabruje region da pojača korak reformi povezanih sa EU i da napreduje u regionalnoj ekonomskoj integraciji kroz zajedničko regionalno tržište, zasnovano na pravilima i standardima EU.
11. EU je spremna razmotriti prijedloge iznijete u Planu rasta za **poboljšanje ekonomske integracije Zapadnog Balkana sa EU**. EU primjećuje da su podneseni prijedlozi predmet usklađivanja Zapadnog Balkana sa pravilima jedinstvenog tržišta EU i otvaranja relevantnih sektora i područja svim njegovim susjedima, u skladu sa zajedničkim regionalnim tržištem, dok se istovremeno potpuno čuvaju integritet jedinstvenog tržišta EU i jednaki uvjeti za sve.

12. EU pozdravlja potpisivanje, na samitu Berlinskog procesa u oktobru 2023. godine, četvrtog sporazuma o mobilnosti, koji se odnosi na uzajamno priznavanje profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara, veterinarskih hirurga, farmaceuta i primalja i koji će pridonijeti mobilnosti stručnog osoblja na Zapadnom Balkanu. EU pozdravlja i stupanje na snagu tri sporazuma o mobilnosti potpisanih protekle godine, koji se odnose na **slobodu kretanja sa ličnim kartama** za građane regiona, kao i na **uzajamno priznavanje univerzitetskih diploma i stručnih kvalifikacija** unutar regiona. EU ohrabruje ostale partnere Zapadnog Balkana da brzo ratifikuju te sporazume da bi građani što je prije moguće mogli imati koristi od njih.
13. EU podsjeća na zajedničku obavezu da se pojačaju napori za pospješivanje integracije zapadnog Balkana sa unutarnjim tržištem EU. Zajedničko regionalno tržište zapadnog Balkana (CRM) bi trebalo poslužiti kao polazna točka za integraciju. Neophodni su dodatni odlučujući napori svih lidera Zapadnog Balkana da bi zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana postalo stvarnost, posebno što se tiče usvajanja nekoliko odluka o **inicijativama povezanim sa trgovinom** koje su već dogovorene na tehničkom nivou u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA). Takva inkluzivna regionalna saradnja zasnovana na pravilima i standardima EU ujedno bi stimulisala trgovinu unutar regiona i privukla investicije. EU poziva region da, uz pomoć Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), CEFTA i Komorskog investicionog foruma Zapadnog Balkana (CIF) te prije nego što aktuelni akcijski plan za zajedničko regionalno tržište istekne 2024. godine pripremi ambiciozni akcijski plan koji će naslijediti aktuelni plan.
14. EU pozdravlja rad svih ekonomija Zapadnog Balkana ka **modernizaciji njihovih platnih sistema** kako bi se približile standardima EU i ispunjavanju svih uvjeta za integraciju u Jedinствeno područje za plaćanje u eurima.

15. **Promet i povezanost** su ključni za ekonomski razvoj jer se kroz njih potiče bolja regionalna integracija i poboljšavaju odnosi između susjeda. Putem Transportne zajednice EU je otvorila mogućnost za bližu integraciju Zapadnog Balkana u oblasti prometa, posebno kroz regulatorne reforme. U tom pogledu EU potiče partnere da na ambiciozan način nastave sa potrebnim reformama. EU pozdravlja dogovore na visokom nivou o reviziji indikativnog proširenja Transevropske transportne mreže (TEN-T) na Zapadni Balkan i prijedlog o uspostavljanju **evropskog transportnog koridora Zapadni Balkan – istočno Sredozemlje**. EU će podržati partnere Zapadnog Balkana u integraciji tržišta cestovnog prometa na osnovu donošenja relevantne pravne tečevine EU. Pozdravljamo i napredak u sprovođenju **zelenih traka EU i Zapadnog Balkana** te pozivamo da se one primjene na svim relevantnim granicama uz puno poštovanje pravne tečevine EU i procedura. Nadalje, pozdravljamo uspostavljanje inicijative za **plave trake** koja će poboljšati trgovinske i transportne veze među jadranskim lukama. Te inicijative pridonose boljem upravljanju granicama i kraćem vremenu čekanja za putnike i teret te tako podržavaju ekonomsku aktivnost. One ističu pozitivan učinak koji ima napredak u carinskoj saradnji između EU i Zapadnog Balkana. EU prepoznaje napore koje su uložili Transportna zajednica i CEFTA u razvoj plana za sprovođenje zelenih traka i sinkronizovanu kontrolu državne granice. Štaviše, EU odano podržava modernizaciju željezničke mreže u regionu i potiče napore Zapadnog Balkana da se ponovo uspostave putničke željezničke veze između većih gradova u regionu, kao i između regiona i njegovih susjeda u EU.

16. EU podsjeća da je odlučna podržavati lidere Zapadnog Balkana u ispunjavanju njihove obaveze **potpunog sprovođenja Zelene agende** za region, što uključuje njihove obaveze u oblasti klime u okviru Pariškog sporazuma, Energetske zajednice i Deklaracije iz Sofije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, kao ključnog pokretača tranzicije prema modernim, klimatski neutralnim i resursno efikasnim ekonomijama koje su otporne na klimatske promjene. EU će nastaviti **podržavati dekarbonizaciju** regiona, uključujući putem tehničke pomoći, naročito za povećanje udjela obnovljivih energija. Projekat EU4Green je važan alat za pomoć partnerima u njihovim naporima za sprovođenje. EU će nastaviti podržavati region u razvoju i sprovođenju klimatske politike i politike energetske tranzicije, uključujući određivanje cijene ugljenika na osnovu stabilnog praćenja, izvještavanja i verifikacija emisija te politika.
17. Kad se radi o integraciji **digitalnog jedinstvenog tržišta** EU, nadovezujući se na uspješno sprovođenje Regionalnog sporazuma o roamingu „roaming kao kod kuće” iz jula 2021. godine, pozdravljamo **smanjenje troškova za prijenos podataka u roamingu** između EU i Zapadnog Balkana počevši od 1. oktobra 2023. godine sa ciljem razvoja dugoročnog aranžmana o roamingu kako bi se region uključio u područje obuhvaćeno režimom EU „roaming kao kod kuće”. Zapadni Balkan bi takođe trebao nastojati da pojača svoje napore u oblasti **digitalne transformacije i medija**, posebno u pogledu reformi u polju sajber sigurnosti putem garancije za sigurno uvođenje 5G mreža sveobuhvatnim sprovođenjem paketa instrumenata EU za sigurnost 5G tehnologije. Da bi se dodatno promovisala digitalna povezanost, pozdravljamo namjeru da se razvije inicijativa WIFI4WB kako bi se građanima i posjetiocima omogućio slobodan pristup bežičnoj povezanosti na javnim mjestima.
18. U vezi **integracije Zapadnog Balkana u industrijske lance opskrbe**, pozdravljamo interes koji su izrazili partneri Zapadnog Balkana da se pridruže kao partneri EU u lancu vrijednosti za **kritične sirovine** i dobiju podršku za razvoj relevantnih industrija, usklađenih sa potrebama i standardima jedinstvenog tržišta EU.

19. Podsjećajući na Deklaraciju iz Brda iz 2021. godine i Deklaraciju iz Tirane iz 2022. godine, EU je predana **ubrzavanju i daljnjem produbljivanju svojeg političkog angažmana i angažmana u vezi sa politikama sa Zapadnim Balkanom**, uključujući i kroz održavanje redovnih samita EU i Zapadnog Balkana, sudjelovanje partnera Zapadnog Balkana na događanjima EU-a na visokom nivou, redovne dijaloge u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike (CFSP) i povećanje saradnje u okviru multilateralnih foruma. Partneri Zapadnog Balkana već su pozvani da daju svoj doprinos za sastanke Vijeća za vanjske poslove i da dobivaju redovne izvještaje o tim sastancima. Na nedavnom ministarskom sastanku EU i Zapadnog Balkana u novembru dodatno je intenzivisana saradnja u polju CFSP, a na ministarskom forumu EU i Zapadnog Balkana u oktobru u Skoplju saradnja u oblasti pravosuđa i unutarnjih poslova.
20. EU snažno pozdravlja osnivanje nove podružnice **Evropskog koledža** u Tirani i pokretanje postupka prijave za prvu akademsku godinu 2024. – 2025. Taj će kampus studentima sa Zapadnog Balkana i šire pružiti stručno znanje o evropskim poslovima, a onima iz država članica EU pružiti regionalno stručno znanje te i na taj način takođe promicati uzajamno razumijevanje i osjećaj pripadanja.
21. EU takođe podsjeća na svoju trajnu podršku reformisanju i **izgradnji kapaciteta javnih uprava** na Zapadnom Balkanu, koja se pruža naročito putem grantova, institucionalne saradnje među javnim upravama država članica EU i partnera (*twinning*), kao i putem Regionalne škole za javnu upravu.

22. EU pozdravlja i predanost partnera na ubrzavanje rada na sprovođenju programa za Zapadni Balkan za inovacije, istraživanje, obrazovanje, kulturu, mlade i sport. Uz njihovo sudjelovanje u programima Horizont Evropa i Kreativna Evropa, EU postepeno priključuje partnere u programe EU kao što su **Erasmus+** i **Evropske snage solidarnosti** te svim partnerima sa Zapadnog Balkana otvara mogućnost sudjelovanja u okviru **inicijative Evropski univerziteti** da bi se stvorile dodatne prilike za **mlade ljude**. **Garantni fond za mlade** i mjere za podržavanje inovacija uspostavljene na Zapadnom Balkanu pridonijet će da se smanji neusklađenost između ponuđenih i traženih vještina i odliv mozgova sa kojima se region suočava. Idući **ministarski sastanak upravljačkih platformi za Zapadni Balkan** trebao bi pridonijeti daljnjem jačanju saradnje sa regionom u tim područjima politika i održavanju političkog elana. EU pozdravlja važnu ulogu koju igra Regionalni ured za saradnju mladih (RYCO) u jačanju kooperacije i pomirenju među mladim ljudima na Zapadnom Balkanu

Izgradnja solidnih ekonomskih temelja za budućnost i zajedničko hvatanje u koštac sa negativnim učincima agresorskog rata Rusije protiv Ukrajine

23. **Rusija snosi isključivu odgovornost** za tekuću **energetsku i ekonomsku krizu**. Korištenje energije, hrane i informacija kao oružja ostavilo je posljedice na partnere Zapadnog Balkana, a naročito su zahvaćeni oni koji su se u potpunosti uskladili sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU i njezinim restriktivnim mjerama. Da bi se ublažio učinak agresorskog rata Rusije protiv Ukrajine, EU je odlučna u namjeri da dodatno **intenzivije svoj politički angažman** sa regionom Zapadnog Balkana, osim pomoći koju je već pružila putem **Instrumenta pretpristupne pomoći, Ekonomskog i investicionog plana, Paketa za energetsku podršku, Evropskog instrumenta mirovne pomoći te podrške koja pridonosi izgradnji sajber otpornosti i sprečavanju inozemnog uplitanja i manipulisanja informacijama (FIMI)**.

24. EU će nastaviti podržavati partnere Zapadnog Balkana u borbi protiv negativnih učinaka na njihove ekonomije i društva, naročito putem **Paketa EU za energetske podršku vrijednog 1 milijardu EUR u vidu grantova, čime se može ostvariti 2,5 milijarde EUR u investicijama**. Već je isplaćeno 90 % (450 miliona EUR) prve polovine paketa, namijenjeno ublažavanju povećanja cijena energije za mala i srednja preduzeća (MSP) i ranjiva kućanstva. Preostalih 500 miliona EUR u vidu grantova EU osigurava putem Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) kako bi se unaprijedilo energetske tranziciju i energetske nezavisnost, podržalo projekte u oblasti obnovljive energije, finansiralo poboljšanja energetske infrastrukture i interkonekcijskih vodova, uključujući LNG, nadogradilo sisteme za prijenos energije i centralizovano grijanje te poboljšalo energetske efikasnost privatne i javne infrastrukture na Zapadnom Balkanu.
25. Podsjećamo na našu odluku o otvaranju mehanizma EU za **zajedničku kupovinu plina i LNG** za Zapadni Balkan i potičemo naše partnere koji imaju tržišta plina da koriste taj mehanizam kako bi smanjili svoju ovisnost o ruskom plinu. Putem Energetske zajednice **EU otvara svoje tržište električne energije** i ka Zapadnom Balkanu, ali to zavisi od regulatornih reformi.
26. Kontinuisano sprovođenje **Ekonomskog i investicionog plana za Zapadni Balkan (EIP) te Zelene agende i Digitalne agende za Zapadni Balkan** će pomoći da se osnaži ekonomija i otpornost regiona, uključujući putem dodatne podrške za sigurnu i otpornu povezanost, energetske tranziciju i diverzifikaciju snabdijevanja energijom. Potpora koja se pruža u okviru EIP-a uključuje 9 milijardi EUR u vidu grantova iz instrumenta IPA III i do 20 milijardi EUR u investicijama za razdoblje 2021. – 2027. te je u naprednom stadiju sprovođenja. Od investicionog paketa za region vrijednog skoro 30 milijardi EUR već je mobilisano 16.6 milijardi EUR. U tom kontekstu partneri Zapadnog Balkana takođe moraju ojačati **vladavinu prava** i odlučno sprovesti **ekonomske i socijalne reforme**, uključujući one koje su sadržane u njihovim programima ekonomskih reformi i u zajedničkim zaključcima ekonomskog i finansijskog dijaloga.

Jačanje sigurnosti i izgradnja otpornosti

27. Agresorski rat Rusije protiv Ukrajine predstavlja temeljne sigurnosne izazove. EU je i dalje odlučna u namjeri da **dodatno ojača saradnju sa Zapadnim Balkanom kad su posrijedi temeljna pitanja sigurnosti i odbrane, uključujući na operativnoj razini**. U tom pogledu pozdravljamo činjenicu da su partneri dokazali svoju opredijeljenost za **Zajedničku sigurnosnu i odbrambenu politiku (ZSOP)**, uključujući sa svojim doprinosom misijama i operacijama EU za upravljanje krizama. EU će nastaviti saradivati sa regionom na daljem razvoju odbrambenih sposobnosti i kapaciteta, uključujući putem **Evropskog instrumenta mirovne pomoći**. EU ostaje predana tome da pridonosi sigurnosti u regionu uključujući kroz svoju operaciju ZSOP-a EUFOR Althea i misiju EULEX. EU pozdravlja kontinuisanu opredijeljenost partnera za razvoj efikasnih instrumenata za **regionalnu saradnju Zapadnog Balkana u oblasti sigurnosti i odbrane**. EU je započela i sa dodatnim unapređivanjem saradnje sa regionom u oblastima kao što su odgovor na **hibridne i sajber prijetnje, svemir i vojna mobilnost**.
28. EU će nastaviti podržavati Zapadni Balkan u borbi protiv **inostrane manipulacije sa informacijama i uplitanja (FIMI)**, uključujući dezinformacije i druge hibridne prijetnje koje nastoje ugroziti stabilitet regiona, demokratske procese i njegovu perspektivu u EU. U tom pogledu ćemo dodatno osnažiti našu saradnju da bismo **izgradili otpornost** i poticanjem profesionalizma u medijima i medijske pismenosti te povećanjem uticaja **strateške komunikacije** o odnosima EU i Zapadnog Balkana, a naročito o procesu proširenja. EU će takođe uveliko pojačati svoj rad s partnerima na suzbijanju lažnih ruskih diskursa i dezinformacija o agresorskom ratu Rusije protiv Ukrajine.

29. **Nastavićemo sa jačanjem naše kolektivne sajber sigurnosti u saradnji sa Zapadnim Balkanom**, uključujući kroz koordinisanu operativnu i tehničku podršku i uz uključivanje regiona u mehanizme EU za sajber sigurnost. Naši ojačani zajednički naponi nadovezuju se na postojeće programe i saradnju sa Agencijom EU za sajber sigurnost (ENISA) i Evropskim koledžom za sigurnost i odbranu, u kombinaciji sa bilateralnim inicijativama država članica EU i drugih partnera. U okviru projekta Brzi odgovor u oblasti sajber sigurnosti, vrijednoga 2,6 miliona EUR, djelovanje EU usmjereno je na povećanje sajber otpornosti i spremnosti partnerâ na sajber incidente. Sa regionalnim programom za izgradnju kapaciteta Zapadnog Balkana u oblasti sajber sigurnosti vrijednim 5 miliona EUR i finansiranim iz IPA srednjoročno se i dugoročno podupire sajber otpornost regiona. Ti se programi redovno dopunjavaju partnerskom pomoći instrumenta TAIEX (instrument za pružanje tehničke pomoći i razmjenu informacija). Pozdravljamo uspostavu Centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana, koji promiče regionalnu saradnju u izgradnji sajber otpornosti. Pojačana saradnja Zapadnog Balkana sa ENISA-om i Evropskim centrom za kompetencije u oblasti sajber sigurnosti te uloga posrednika koju ima Savjet za regionalnu saradnju biti će u budućnosti sve važniji. Evropska unija izražava zadovoljstvo zbog osnivanja rezervnih snaga za sajber odbranu (*Cyber reserve*) koje će biti na raspolaganju partnerima Zapadnog Balkana da bi mogli odgovoriti na značajne incidente ili incidente velikih razmjera u sajber sigurnosti.

Nelegalne migracije, borba protiv terorizma i organizovanog kriminala

30. **Upravljanje migracijama i dalje je ključni zajednički izazov i odgovornost.** Uviđamo napredak postignut u sprovođenju akcionog plana EU za Zapadni Balkan, predstavljenog u decembru 2022. godine. Zahvaljujući koordinisanom djelovanju ukupni migracijski pritisak na zapadnobalkanskoj ruti dosad je u 2023. godini smanjen u usporedbi sa 2022. godinom. Međutim, ta je ruta i dalje veoma aktivna i zabilježen je velik broj nelegalnih prelazaka granice. S obzirom na to, EU i Zapadni Balkan i dalje su odlučni da u cijelosti sprovedu akcioni plan EU, uključujući da bi se suzbilo krijumčarenje migranata i trgovinu ljudima, kao i da bi se osigurao pristup međunarodnoj zaštiti onima kojima je potrebna te da bi se još više pojačalo posmatranje trendova na toj ruti. U tom pogledu partnere sa Zapadnog Balkana poziva se da dodatno ojačaju svoje sudjelovanje u Evropskoj multidisciplinarnoj platformi protiv prijetnji od kriminala (EMPACT), vodećem instrumentu EU za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala. Znatna finansijska potpora EU u okviru namjenskih programa omogućit će partnerima da poboljšaju sisteme azila i prihvata, ojačaju zaštitu granica, bore se protiv organizovanih kriminalnih grupa i drugih kriminalnih mreža, naročito onih koje se bave krijumčarenjem migranata, i povećaju broj vraćanja sa Zapadnog Balkana u zemlje porijekla.
31. Ljudi iz cijelog regiona Zapadnog Balkana moći će od sljedeće godine putovati u šengensko područje bez vize. EU pozdravlja napredak koji je nekoliko partnera sa Zapadnog Balkana postiglo u usklađivanju sa **viznom politikom EU** i poziva na daljnje usklađivanje kako bi se spriječila zloupotreba sistema migracija i azila država članica EU. Kad je posrijedi ponovni prihvata, EU je pozdravio napore partnera da poboljšaju sprovođenje postojećih sporazuma o ponovnom prihvatu između EU i Zapadnog Balkana. Partneri moraju nastaviti unapređivati svoje sisteme vraćanja, uključujući kroz sklapanje sporazuma o ponovnom prihvatu sa ključnim zemljama porijekla. Dodatna finansijska i tehnička pomoć EU, koja se daje putem Frontexa, usmjerena je ka unaprjeđivanju saradnje sa zemljama porijekla u pogledu vraćanja i ponovnog prihvata. EU pozdravlja potpisivanje i sklapanje novih Frontexovih sporazuma o statusu sa dijelom partnera te poziva i ostale partnere da to brzo učine. Trebalo bi dodatno intenzivirati i saradnju sa Agencijom Evropske unije za azil i Europolom.

32. EU apelira da se dalje pojača **saradnja u borbi protiv terorizma i u suzbijanju nasilnog ekstremizma u svim njegovim oblicima**, uključujući prevenciju radikalizacije i finansiranja terorizma. EU pozdravlja rezultate postignute tokom petogodišnjeg sprovođenja Zajedničkog akcionog plana za borbu protiv terorizma za Zapadni Balkan i potvrđuje svoju odlučnost da nastavi saradivati u budućnosti, uključujući i u svjetlu novih prijetnji kao što su nasilni desničarski ekstremizam, širenje nasilnog ekstremističkog sadržaja na internetu i mogući napadi na kritičnu infrastrukturu. EU ponovo ističe važnost preduzimanja odlučnih mjera za borbu protiv teškog i organizovanog kriminala, naročito **pranja novca, korupcije na visokom nivou, uzgoja droge te proizvodnje i trgovine drogom**, i to kroz pojačanu saradnju u oblasti izvršavanja zakonodavstva i carine uz pomoć EMPACT-a. U kontekstu razarajućih posljedica korištenja droga i trgovine drogom na zdravlje i sigurnost naših društava saglasni smo da ćemo nastaviti ulagati zajedničke napore i intenzivisati ih, i to putem integrisanog, multidisciplinarnog i balansiranog pristupa na osnovu dokaza.
33. EU pozdravlja ponovno potvrđenu odlučnost partnera sa Zapadnog Balkana da iskorijene **trgovinu malokalibarskog i lakog naoružanja i njegovo širenje**, kao i visoki nivo saradnje u suzbijanju krijumčarenja vatrenog oružja u okviru EMPACT-a. EU će nastaviti podržavati Zapadni Balkan u toj oblasti. Taj plan, koji je produljen i poslije 2024. godine, međunarodno je priznati primjer dobre prakse regionalne saradnje da se ojača kontrola malokalibarskog naoružanja.
34. EU ohrabruje partnere Zapadnog Balkana da uspostave i održavaju kooperativne odnose sa **Uredom evropskog javnog tužitelja (EPPO)** u oblasti uzajamne pravne pomoći u krivičnim predmetima. Pozdravljamo radne aranžmane koji su već ustanovljeni između EPPO i nekih partnera Zapadnog Balkana i ohrabrujemo druge partnere na sličnu saradnju što je prije moguće.
- ***
35. Pozdravljamo činjenicu da se naši partneri sa Zapadnog Balkana usaglašavaju sa gore spomenutim tačkama.
-